Ч. 176 (13.415). Львів, неділя 9. липня 1933. Poсztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Депопуляція Америки й іміґрація.

(Допис з Америки.)

Ню-Йорк, 20. червня 1933.

Від кількох місяців появляються в Америці алярми про зменшення числа народин серед населення. Спочатку ці алярми люди легковажили, але тепер бачимо зворот у поглядах на це явище. Всілякі евгеністи торочили ще до недавна, що так звана „контроля народин" принесе Америці нову расу, яка зможе бути чи не расою майбутніх ґеніїв. Аж ось уже цього місяця на зїзді Американського Медичного Товариства в Милвокі піднеслися голоси, що контроля народин не то, що не удосконалює раси, але, навпаки, причинюється до повільного занепаду цивілізації.

Нераз точна наука стоїть на услугах якихось практичних сил. Не знати, наскільки така енунціяція безпартійних докторів стоїть у звязку з дослідами федерального статистичного бюра у Вашинґтоні, яке кілька днів раніше подало до прилюдного відома свої цікаві помічення. Виллард Смит, помічник директора в відділі „життевої статистики" у федеральному бюрі, прийшов до висновку, що десь у 1950 році населення Америки дійде до своєї висоти і почне спадати. Але нині експерти запримічують, що застій в прирості американського населення вже слідний тепер. При останнім переписі населення, в році 1930, статистика виказала круґло 130 міліонів душ у Злучених Державах. Якби слідкувати за нормальним приростом населення Америки, то в 1940 році повинно це число досягти цифри 140 міліонів, бо в попередніх десятиліттях населення збільшувалося пересічно на 10 міліонів. Тимчасом теперішні дослідувачі приходять до висновку, що в 1940 році буде лише 131 міліонів душ в Америці.

Хоч один міліон людей це велике число, одначе висновок з цього зовсім справедливий: коли цей стан впродовж дальших літ не поправиться, це число автоматично буде падати. До цього дають такі дані:

Теперішне число населення зростає дуже слабим приростом новонароджених дітей. В 1915 році цей приріст був 25.1 на тисячку, а в минулому, 1932 році, лише 18 на тисячку. Це є найнижчий приріст, який досі записала американська статистика. Але навіть в порівнанні з 1931 роком мин. рік приніс на 4 відсотків менше число народин, а за останнє десятиліття число народин зменшилося на 25 відсотків, хоч відсоток смертности залишився той сам.

Який вислідок цього факту вже тепер? — Такий, що населення Америки старіється і непомірно росте відсоток старих людей серед загального числа населення. А коли з бігом літ старі люди почнуть вимирати, то, само собою, прийде вже в дуже короткому часі до депопуляції Америки.

Українець, що прочитає ці рядки, здвигне раменами, тай скаже: „Щож тут такого важного щоб я тим цікавився? Це справа фахових людей, а пересічного українського громадянина вона майже не обходить".

Так воно і було би, якби в Америці ми не мали значної української еміґрації. А власне вашинґтонський статистик зазначує, що Америка завдячувала приріст свого населення новій іміґрації. І ще тепер такі стейти, як Ню Йорк, Пенсильванія, Іллінойс, Огайо, де живе великий відсоток іміґрантів, має значне число народин. Але, напр. такий здоровий стейт як Каліфорнія, виказує найменший відсоток народин, бо там живе майже виключно „чиста американська раса", яка послухала ради евґеністів і почала практикувати контролю народин. Отже, як ще что ратує зріст населення, то іміґранти.

Але вже й американські іміґранти починають задивлятися на „старих американів". Свіжий чоловік, що приїздить в Америку, зараз-же запримічує, що тут життєва стопа майже однакова: і в міліонера і в робітника. Кожний їздить залізницею у вагоні першої кляси, кожний має менше-більше таке саме вбрання, найбідніший мусить мати по обіді морозиво як і багатий, а ліжко колишнього загулюканого форналя мусить мати матрац, ще під ним сітку, якої в старому краю не мав навіть старенький судовий радник. Інша річ, що з тією обстановою чоловік почувається може таксамо мало щасливий, як колись на роботі в дворі. Але життєва стопа зрівнала його з „вищою клясою" і принесла одночасно й спокуси та хиби вищої кляси. Це ослабило життєву відпорність іміґранта й бажання вигоди та легкого життя. З тим іде також спадок народин серед загосподарованих іміґрантів. Наш брат не є вимком, він природно „американізується" як інші еміґранти.

Американська преса, що стоїть на услугах індустріялістів, уже піднімає алярм. Таж увесь американський промисл стоїть на достаточній кількости робітника. Тимчасова депресія приневолила уряд замкнути границі для дальшої іміґрації. Але, як це мине, то Америка мусить знову отворити двері новій іміґрації, бо інакше прийде такий занепад промислу, якого Злучені Держави ще не переживали.

Це може прийти за десять літ, а може скорше. Але не шкодить нам передумати цю справу вже тепер. Майже кожний українець в Европі почувається в неволі. Він лише чекає тієї хвилини, коли вирветься в світ. Отже отворення дверей до Америки може викликати таку горячку еміґраційну, як колись до Бразилії. Тут власне починається обовязок наших суспільних діячів.

На підставі моєї 20-літньої обсервації приходжу до висновку, що американська українська еміґрація не є нашим національним активом. Сюди виеміґрував певно який міліон населення з самої Галичини. Тут майже половина попала в сіті православного москвофільства і стала на службі наших ворогів. Щойно друга половина освідомила себе і стала творчою. Але ця творчість не винагородить нам тих велитенських втрат, які поніс рідний край в тому, що селянські маєтки пішли в чужі руки, що на місце українського господаря прийшов чужинець, що з чужини до рідного краю впарі з золотим доляром прийшли нові гасла, які не підходять під поняття рідного краю і тому ті гасла може й деморалізують рідний край.

Колись німецькі челядники перебували мандрівні роки — „вандеряре". Якби наш еміґрант пішов був у світ здобувати освіту і життєву практику, а потім з маєтком вертався у рідні сторони, то це був би може якийсь позитивний здобуток для України. Але, як з тієї чужини тепер навіть і вертається дехто до рідного краю, то нехай уже краєві патріоти висловлять свої помічення, чи ці поворотці є активами, чи пасивами в національному білянсі. Нехай ті, що працюють в суспільній „лябораторії" скажуть отверто своє слово.

На підставі таких помічень треба вже тепер думати про нашу еміґраційну політику. Читаючи краєву пресу, українець в Америці мимохіть приходить до висновку, що рідний край, отже наша тісніша батьківщина, Галичина, перебуває епохальну переміну. Якщо розвиток піде тим самим темпом, то кожний наш галицький земляк буде в національному розумінні тим, чим є офіцир в армії. І хоч не стає для всіх місця на рідній вузчій ниві, то треба „аж до грани розпалювати" цей процес, щоби бути готовим на автоматичне заломлення сокальського кордону і на перехід нашого рідного Збруча та небосяжних Карпат.

А гекатомба, яку ми принесли в дарі заокеанському молохові, нехай іде на рахунок нашої незорганізованости і молодости в минувшині. Зріла суспільність повинна дорожити кожною одиницею більше, ніж блискучим металем. І тому надпродукцію умової та фізичної сили треба пляново спрямувати на розбудову нерозвиненої української території.

Д-р Семен Демидчук.

Другий зїзд українських музеольоґів.

Відкриття Зїзду і дискусія над проектом орґанізації українських музеїв.

У цьому зїзді, який відбувся в днях 3—4. червня 1933 р. в Самборі, взяли участь пп.: д-р І. Свєнціцький, за Національний Музей у Львові, д-р Я. Пастернак за Музей Наук. Т-ва Шевченка у Львові, д-р М. Драган за Музей гр.-кат. Богословської Академії у Львові, п. Роман Лисович за Музей „Верховина" в Стрию, проф. Лев Гец, за Музей „Лемківщина" в Сяноці, радн. Володимир Кобринський за „Народний Музей ім. о. Йосафата Кобринського" в Коломиї, д-р Яким Ярема за „Подільський Музей „Рідної Школи" в Тернополі, Михайлина Гординська, Вікторія Турянська та Олександер Харків за Музей „Яворівщина" в Яворові, арт. Олена Кульчицька за Музей „Стривігор" у Перемишлі, Ольга Олександра Дучимінська від редакції „Жіночої Долі" в Коломиї, Роман Гут-Кульчицький, редактор газети „Підкарпатські Вісти" та представники Музею „Бойківщина" в Самборі.

У суботу, дня 3. червня 1933 р. перед полуднем оглядали члени зїзду музей „Бойківщина" в Самборі, опісля по спільному обіді Музей був відчинений від 3-ої години для окремо запрошених гостей.

Тогож дня в годині 4.30 попол. відкрив зїз-д-р дові наради в домівці Т-ва „Бойківщина" Свєнціцький, згадкою про пок. радн. Льва Чачковського, основника українського музею в Станиславові, тихого та дуже заслуженого дослідника української старовини, який несподівано закінчив життя підчас терейових розшуків у Буську. Присутні вшанували його память повстанням з місць та хвилиною мовчанки.

Опісля д-р Свєнціцький, піддаючи під дискусію проекти орґанізації українських музеїв, пояснив, що творення окремого „Союзу Українських Музеїв" є дуже тяжке до переведення тому, що до цього треба згоди всіх трьох воєвідств і Міністерства Віроісповідань та Освіти. Одначе поодинокі українські музеї належать до „Союзу Музеїв у Польщі", і як такі мають право утворити в ньому окрему секцію. Дотепер до Союзу Музеїв належать: Національний Музей, Наук. Т-ва ім. Шевченка, „Бойківщина" та Музей ім. о. Й. Кобринського в Коломиї.

Окремою становою орґанізацією є „Союз Українських Наукових робітників музеїв і книгозбірень" у Польщі, куди належать фахові, кваліфіковані музейні робітники.

Д-р В. Кобільник був за тим, щоби супроти цього всі українські музеї вступили до „Союзу Музеїв у Польщі" та утворили в ньому окрему секцію. Вона набрала би через те поваги та запевнювала би нашим музеям опіку зі сторони „Союзу". У тім самім напрямі висловився також і д-р Я. Пастернак, радн. В. Кобринський та д-р М. Драган; останній вказав на деякі трудноші, які моглиб з того вийти.

Д-р Свєнціцький пояснив, що розвій світового музейництва іде в тому напрямі, що державм застерігають собі вплив і контролю над музейництвом. Польща зробила це вже окремим законом, з чим наші музеї мусять рахуватися і тому для оборони прав та інтересів нашого музейництва є вказаним утворити українську секцію в „Союзі Музеїв у Польщі". На свою інтерпеляцію, чи до Союзу Музеїв може вступити й музей, який не є окремою орґанізацією, а існує при іншім товаристві, дістав д-р Я. Ярема потакуючу відповідь.

По дискусії, присутні одночасно висказали побажання, щоби поодинокі українські музеї зголошували своє вступлення до „Союзу Музеїв у Польщі" та щоби з представників музеїв,

які вже тамтуди належать заложити комітет, який мав би занятися організацією української секції. Поодинокі музеї вносять своє зголошення до Союзу через Комітет, у склад якого увійшли: д-р І. Свєнціцький, д-р Пастернак Я., д-р Кобільник В. як члени та радн. Кобринський В. і проф. Гец Л. як заступники. Комітет має збиратися раз на три місяці у Львові, а ухвали його є правосильні, якщо були переведені у присутности представників бодай трьох музеїв.

Справу спільного видавництва признали з огляду на тяжке матеріяльне положення наших музеїв покищо неможливою, зате на внесення д-ра Кобільника рішили раз у рік видавати спільним коштом звіт з діяльности всіх музеїв. Звіт редагує Комітет.

Справу поділу праці та виміни експонатів віддано під розвагу поодиноким музеям.

У вільних внесках радн. Кобринський висловив побажання, щоби дати ініціятиву до заложення музею в Теребовлі, давньому княжому городі.

Під кінець поодинокі представники музеїв здають звіти з діяльности та стану своїх музеїв. Діяльність Національного Музею, Музею Наук. Т-ва ім. Шевченка та Музею „Бойківщина“ є знана з періодичних звітів у щоденній пресі та з осібних випусків, тому їх звільнено від звітів.

МУЗЕЙ ГР. КАТ. БОГОСЛОВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ У ЛЬВОВІ

збирає переважно памятки українського церковного мистецтва і культури та всякі предмети, що вяжуться чимнебудь з історією нашої Церкви. Досі зібрано вже до 1.000 ікон від XV ст. (одна датована з 1466 р.), різьб, портретів, матерій, посудин і дрібніших предметів церковного ужитку, як також картини новітнього мистецтва Новаківського, Холодного, Кульчицької та інших, предмети з археольогічних розкопок, слуцькі пояси, мінеральоґічна збірка і предмети буддійського культу з Японії. Все те є відповідно скатальоґоване, зреставроване і законсервоване. Збірки містяться у двох кімнатах, трьох коридорах і сходовій клітці через три поверхи. Дрібні предмети і матерії є приміщені у шести ошклених кедрових ґабльотах. Стародруки і рукописи збирає бібліотека Наукового Богословського Товариства.

Музей зростає дарами і обміном прихильників музею та закупами Ректорату Академії, а удержується на кошти тоїж Академії.

Він служить у першій мірі научним потребам при викладах з історії мистецтва для студентів Академії, а також йде в тому напрямі, щоби представити історичний хід культури нашої Церкви від найдавніших до найновіших часів. Кустосом музею є бувший співробітник Національного Музею п. д-р Михайло Драґан.

МУЗЕЙ „ЯВОРІВЩИНА“ В ЯВОРОВІ.

Заходами Музейної Секції при Кружку „Рідної Школи“ в Яворові заложено статутове Т-во „Яворівщина“. Перші Загальні Збори відбулися 31. І. 1931 р., після чого розпочалася зараз праця. Зібрано дотепер 1400 експонатів. Музей має 4 відділи, а саме: 1) памятки церковного малярства і штуки, 2) відділ етнографічний (вишивки і старосвітська одіж), 3) домашній промисл, 4) нумізматика і памятки з війни. Найбільше заходів завдає Виділові льокаль Музею, що міститься в ґімназії, а який то льокаль відступила Старшина Р. Ш. Музеєві даром.

ЗВІТ МУЗЕЮ „ЛЕМКІВЩИНА“ У СЯНОЦІ.

В 1931 р. було	1100	експонатів
В 1931/32 до 25. 4. прибуло	600	„
В 1932/33 до 21. 5. прибуло	1706	„
разом	3.406	експонатів

Дійсних чисел є 2.001. Вони внотовані. Решта до числа 3-406 є в опрацюванні. Збірки містяться в одній гарній кімнаті при церкві в Сяноці. Дуже цінні ікони й документи з часів війни. Заняті в музею: Лев Гец, арт.-маляр, д-р Ф. Коковський, о. С. Венгринович, проф. І. Флюнт, проф. В. Чайківський, о. Константинович, о. Гарасим, п. Коковська і п. Ваньчицька.

ПОДІЛЬСЬКИЙ МУЗЕЙ Т-ВА „РІДНА ШКОЛА“ В ТЕРНОПОЛІ.

Цей музей істнує при Кружку й на статуті Т-ва „Рідна Школа“ щойно від травня 1932 р., як музейна збірка, покищо загально неприступна. До 1. червня 1933 р. зібрано 1484 предметів, а саме: з археольоґії — 130, ґеольоґії та палеонтольоґії — 72, церковного мистецтва — 22, етнографії — 30, старих монет і банкнотів — 670, фотокопій і рисунків — 153, знаряддя домашного промислу — 18, історичних і побутових памяток — 91, друків і рукописів — 298. Збірка має власне приміщення; опікується нею музейна секція Кружка „Р. Ш.“. Воєвідський уряд спротивився заснуванню самостійного українського музею в Тернополі покликуючися на те, що в Тернополі істнує вже обласний музей (т-ва „Школи Людовей“); проти такого рішення внесено відклик до міністерства внутрішних справ (9. І. 1933.).

ЗВІТ МУЗЕЮ Т-ВА „ВЕРХОВИНА“ В СТРИЮ.

Товариство основане на статутах, затверджених урядом воєвідським у Станиславові дня 28. квітня 1932 р. ч. Р. В. 56/99. Членів Товариство має 34, місячна членська вкладка 50 сот. Товариство не має своєї домівки і сподівається одержати її від товариства „Українська Бурса“ в червні—липні 1933 р. Музей нараховує 1248 експонатів. Велику часть предметів музейної вартости веде Товариство лише в евіденції, але предмети ці стягне аж по полагодженні справи домівки.

Склад Виділу товариства: дир. Сілецький Осип — голова, о. Височанський Роман — заст. голови, Роман Лисович — секретар, Ольга Бачинська — скарбничка, д-р Домбчевський Роман — референт видавництва, радн. Будзинов-ський Альфред і Маркович О. члени Виділу, проф. Цісик Омелян і проф. Котович Володимир заступники, Контрольна Комісія: інспектор Соколовський Щасний, директор Лис Олекса, директор Кузів Іван.

МУЗЕЙНЕ Т-ВО „СТРИГОВІР“ У ПЕРЕМИШЛІ.

З початком квітня 1931 р. відбуто перші сходини, на яких вибрано тимч. Виділ Ініціятивного Комітету. До нього ввійшли: п. Кульчицька, проф. Б. Загайкевич і Ів. Шпитковський. Засідань відбуто досі около 40 та 3 загальні збори, вже по затвердженню статутів Т-ва. Були ще вечірки-сходини більше мистецького характеру 12. 12. 1931, вечір гутірка у товаристві учеників проф. Новаківського після вистави їх творів 15. 10. 1932 р., де д-р В. Пачовський читав свої вірші.

Праця Виділу поза засіданнями: поїздки по селах (около 15) і покищо списування цікавих музеалів на місці, збирання цього етнографічного матеріялу та навязування взаємин з охочими до цього людьми; 6 відчитів на Бесіді та по ріжних українських школах про пропаганду музейництва, фінансову сторінку діла; почин до заснування Наукового Т-ва при Т-ві „Стривігорі“ для дослідів історії (діялекту, місць, топоґрафії і т. д. Перемишля, перемиського повіту і землі); збирання в тій ціли джерел літератури в Перемишлі. Зібрано около 500 предметів, які розміщені по приватних домах.

МУЗЕЙ ІМ. О. ЙОСАФАТА КОБРИНСЬКОГО В КОЛОМИЇ.

Цей музей міститься у двох кімнатах „Народного Дому, при чому є надія ще на дві кімнати. Зареєстрованих предметів є 1500, решта жде на реєстрацію. Музей збирає предмети загально-музейного характеру.

ЗАКІНЧЕННЯ ЗІЗДУ

Опісля учасники Зїзду і запрошені гості в числі 150 осіб зібралися в год. 7.30 у салі Т-ва „Ризниця“, де вислухали дуже цікавого реферату д-ра Свєнціцького на тему „Культура Бойків“, попередженого вступним словом д-ра В. Кобільника, як господаря Зїзду. В год. 9-ій відбувся скромний комерс для учасників Зїзду і прихильників укр. музейництва в комнатах п. І. Горбаця.

В неділю, дня 4. червня відбулася прогулька до Лаврова. Учасники відїхали зі Самбора поїздом до Тершова-Спаса, а далі фірами, висланими оо. Василіянами до Лаврова. По дорозі оглянули церкву в Лінині Великій зі славним Страшним Судом XVI. в.

У Лаврові відправив о. Лев Вань член Т-ва „Бойківщина“, богослуження на інтенцію розвитку укр. музейництва, після чого учасники оглядали старинну церкву з фресками XV. в.

Опісля оглянули інтересні збірки оо. Василіян: ікони, грамоти, портрети, рукописні евангелія, цінну хроніку монастиря і т. д. При цьому стверджено з повним признанням, що оо. Василіяни не щадять коштів та труду, щоби ті перлини бойківської землі удержати в належному порядку.

Відтак під проводом о. ігумена Модеста Пелеха прогульковці оглянули місце, де містився перший скит, церковцю св. Івана і цвинтар, оточений валом, де за традицією мають спочивати тлінні останки князя Льва Даниловича. Фахових пояснень дотично способу хоронення у княжій добі та пізніше уділив при цьому д-р Я. Пастернак.

о. ігумен приняв учасників Зїзду дуже щиро, а по обіді, на котрому виголошено кілька промов, вислано телеграму до митр. Кир. Андрея. В год. 4-ій розїхалися учасники Зїзду.

ЗА КОМІТЕТ:

Д-р І. Свєнціцький, д-р Я. Пастернак, д-р В. Кобільник, д-р М. Драґан.

Ще про будову читальняних домів.

(Допис з краю.)

У доповненні до заміток, поміщених в „Ділі“ з дня 10. 6. ч. 147 „У справі будови сільських читальняних домів і памятників по полеглих“ за підписом д-ра О. К. додам ще кілька своїх скромних завваг.

Не можу погодитися з поглядом д-ра О. К. начеб домівка читальні була приватною домівкою, до якої мають право тільки члени читальні. З правної сторони то воно певно, що так. Але, коли мова про будову дому читальні „Просвіти“, то безумовно таки дім має характер публичний, а вслід за цим вимоги адміністраційної влади по думці арт. 334 закону будів. з р. 1928 є усновані та для нас більше корисні ніж шкідливі. Бо позірна шкода була би тільки така, що виготовлення плянів через управненого інжиніра-архітекта, та вимога, що такий плян мусить затвердити воєвідський уряд, потягає за собою матеріяльні кошти — і то у відношенні до вартости будинку мінімальні. Адміністраційна влада стоїть на становищі, що такі доми, як читальні „Просвіти“ чи Народні Доми мають характер публичний, так сказатиб репрезентативний і як такі мусять мати відповідний зовнішній вигляд, абстрагуючи вже від ріжних вимог санітарних, огневих, публичної безпеки і т. п.

До тепер будували доми читалень „Просвіти“ неграмотні, маломістечкові полатайки, без ніякого наміченого пляну, економічного розміщення і т. п. не кажучи вже про їх естетичний вигляд, чи про те, щоби ці доми мали якийсь відповідний стиль, чи то народний, чи загально пануючий в даннім часі. А цеж доми, які мають простояти сотки літ, які надають селу культурне, національне обличча.

Не маловажною є справа площі, на якій має стати будинок „Просвіти“ чи іншої національної установи. Густо-часто набувають громадяни площу за малу, так, що опісля не можна ніяк помістити на ній будинку, бо не стає місця на приписані віддалености від сусідніх меж, публичних доріг і т. п.

Ми бачимо, що в суцільно національній державі Німеччині, т. зв. „Баувмамти“ мають строгий нагляд над будівлями не лише публичного характеру, але і мешкальними навіть у найменшому селі тому, щоби нефахові люди не опоганювали вигляду таких домів, а за тим і місцевости примітивними тандетами.

Арт. 391. закону буд. з 1928 р., на який повликується п. д-р О. К. говорить про будинки мешкальні та господарські і на підставі арт. 334 на такі доми не потрібно предкладати плянів. Одначе не знаю, як д-р О. К. уявляє собі будову дому „Просвіти“ без належного пляну, яка то будова має чейже інші вимоги, як звичайний мешкальний чи господарський дім. А будувати доми за вказівками д-ра О. К., себто без дозволу, згл. затвердження відносної влади, то воно небезпечно, бо потягне і правила за собою те, що влада таку будову зупинює, і часто треба будову розбирати та на ново будувати, а якщо удасться збудувати без дозволу — то влада робить опісля ріжні трудноці в уділюванні дозволів на вистави, концерти і т. п. Бо, мовляв, будинок не відповідає санітарним вимогам.

Те, про що пишу, не є тільки голословні твердження, але це стверджують факти, правдива дійсність. Напр. в Нагорянці пов. Бучач кілька разів вносили прохання за затвердження плянів будови Народного Дому і все ті пляни відкидали тому, що не були виготовлені управненим до того інжиніром-архітектом (але інж. мірником або ґірником). Далі історія з плянами будови ґімназії „Р. Ш.“ в Чорткові, в вкінці застановлення будови читалень в численних громадах тернопільського повіту свідчить наглядно, що погляд д-ра О. К. у практиці недійсний.

Щодо памятників, то декрет про затвердження памятників з мистецького становища з дня 3. І. 1919 (Д. Пр. П. П. ч. 5., поз. 93) арт. 6. каже, що тільки памятники, будовані приватними людьми на кладовищах та в нутрі святинь не вимагають ніякого затвердження.

Крайна пора, щоби Головний Виділ Т-ва „Просвіти“ та Т-во Охорони Воєнних Могил видали відповідні поручення та інструкції до своїх філій чи впрост до низових товариств, то тоді справа будови домів чит. як і памятників піде правильним шляхом і устануть усякі непорозуміння, а деколи й авантури.

Інж. Ів. Соневицький

——o——

ТРУСИ Й АРЕШТУВАННЯ УКРАЇНЦІВ У БЕРЛІНІ.

Польська преса повідомляє, що в четвер 6. липня ц. р. пересела політична поліція в Берліні низку трусів між тамошньою українською еміграцією та арештувала 13 людей. І так арештовано полк. Острянцю, ген. Зеленецького і Петра Кожевникова та ще 10 емігрантів. Полк. Полтавця-Острянцю по одногодинним переслуханню звільнено зі забороною виїзджати з Берліна. Решту арештованих придержано на поліції. Причиною трусів і арештувань — як запевняє польська преса — було те, що між найближчими співробітниками полк. Полтавця-Остряниці працював один з агентів ДПУ. Одночасно переведено теж численні арештування між комуністами.

Крутій.

Карколомна „карієра" російського фейлетоніста

Жив колись у Києві та співпрацював у поступовій московській газеті „Кієвская Мисль" фейлетоніст А. Яблоновський.

Не одно перо зломив він на папері у боротьбі з царизмом, а тепер вміщує свої дописи у московській таки, але вже монархістичній газеті „Возрожденіе" в Парижі. Пан Яблоновський був колись відомим і талановитим. Тільки „був кінь та зїздився", говорить наша мудра приповідка. Таке сталось і з А. Яблоновським: був талановитим та „виписався"...

Мало він нас цікавив би, колиб не силкувався писати щось на українські теми, але, видно, що в боротьбі за копійку, чи то пак за.. франк, за рядок у газеті, Яблоновський став типовим професіоналом, майстром „на всі руки", з характерними для подібної людини суперечностями у її писанні.

Ще зовсім недавно, а саме 15. лютого ц. р., в газеті „Возрожденіе" на смерть М. К. Садовського Яблоновський між іншим написав:

„Пригадую собі, як М. Садовський тільки головою крутив з цього приводу і з невисловленою гіркотою казав:

— Кацапізм заїдає!

Це була чиста правда. Кацапізм їх заїдав. Дрібні причіпки, божевільна цензура (підкреслення наше — Як. Т.) удари рублем, примусові російські пєси"...

Не знаємо, чи знайшовся би бодай один українець, який не підписався би під цими словами п. Яблоновського.

І дивно, що вже 3. липня ц. р., коли Яблоновському мабуть забракло тем для чергового фейлетону, він у дописі під назвою „Сепаратисти" у тій-же газеті „Возрожденіе" співає зовсім іншу пісню...

„Зразу Шевченко написав свого „Тараса Бульбу" (!!!??)*) в українській мові й тільки під натиском дикунського насильства царизму переклав свій твір на мову московську.

Це цитата з одної австрійської газети, занотована в книзі кн. А. М. Волконського „Історична правда". У цій-же книзі наводиться цитату з римської газети, де говориться про прибуття до Риму українського хору.

— Публіка перший раз буде мати можливість почути пісні цього народу, який під гнітом московських царів не міг співати свої пісні.

Кн. Волконський у своїй прекрасній книзі зібрав цілу колекцію таких наклепів на Росію, на російський нарід, на російський „царизм".

Брешуть всі, брешуть хто в Бога вірує..."

Так розпинається п. А. Яблоновський!

Порівнавши наведені вище дві цитати можна сміливо сказати, що забрехався й сам автор допису „Сепаратисти".

Проживаючи в Києві п. Яблоновський мабуть там навчився наших пісень і приповідок. І любить він їх частенько, правда в перекрученому виді та в „малоросійській" транскрипції (певно на доказ єдинства всіх „наречій" московської мови) вживати в своїх гумористичних фейлетонах.

Та здається нам, що одніеї приповідки він не знає або забув, а є вона такою: „Крути та не перекручуй".

Як. Тиг-ро.

*) Знаки оклику та запитання — мої.

КАРЛО РАДЕК У ВАРШАВІ.

У четвер 6. липня ц. р. приїхав до Варшави начальний редактор „Ізвєстій" Карло Радек. На стації зустрічали К. Радка більшовицький посол у Варшаві Овсієнко, начальний редактор „Газети Польской" посол полк. Медзінський, представники пресового відділу міністерства закордонних справ і артист Ярач, товариш Радка зі шкільної лавки. К. Радек залишиться у Польщі довший час.

Припинення ред. Д. Паліїва у членських правах УНДО.

Комунікат Екзекутиви Українського Національно-Демократичного Обєднання.

У звязку з поновним виступом ред. Дмитра Паліїва проти єдности й суспільности партії у статтях п. з. „Щоби було ясно", які появилися в чч. 148 і 149 „Нового Часу", Екзекутива партії на своєму засіданні дня 6. липня ц. р. в присутности Президії Української Парляментарної Репрезентації одноголосно рішила припинити ред. Дмитра Паліїва у виконуванні прав члена партії і передати справу до вирішення Центральному Комітетові.

Екзекутива У. Н. Д. О.

ГОСПОДАРСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ РАДИТИМЕ ДАЛІ.

ЛЬОНДОН, 7. 7. ПАТ. У четвер цілий день тягнулись наради президії господарської конференції, до якої входять делегати 16 держав зпоміж 67 держав, заступлених на конференції. Наради були доволі бурхливі. За відложенням конференції заявилися міністри скарбу Франції та Італії, Донне і Юнг. Дуже рішучо спротивився цьому вескові провідник делегації Зл. Держав проф. Гул і премієр Канади Беннет, яких піддержували делегати Швеції та Японії. Підчас гарячої дискусії запропонував англійський канцлер скарбу Чемберлен відложити дальші наради монетарної комісії, а зате продовжувати далі працю економічної комісії. Одночасно заявився за вдержанням президії конференції, як органу постійно управляючого.

—o—

КОМПРОМІСОВИЙ КОМУНІКАТ.

ЛЬОНДОН, 7. 7. ПАТ. По нараді президія конференції ухвалила отсі резолюції провідника конференції премієра Мекдональда:

1) Президія рішилася продовжувати далі праці конференції в якнайширших рямцях та без зайвої проволоки;

2) Держави з золотовим підкладом валют заявляють, що покищо не зможуть брати участи в дискусіях монетарної комісії;

3) Президія одноголосно погоджується: а) звернутись до комітетів й підкомітетів, аби ті негайно предложили висновки в справах, які розглядають, б) зійшлися знову, як тільки звіти підкомітетів будуть готові, щоби продовжувати далі праці конференції і в) президія зійдеться знову в понеділок, щоби переглянути звіти, виготовлені підкомітетами.

—o—

ОЖИВЛЕНІ НАДІЇ.

ЛЬОНДОН, 7. 7. ПАТ. Ось так покищо врятовано господарську конференцію. Багато делегатів сподіється, що осягнений компроміс приверне конференції бажану активність у дальшій праці. Пленарне засідання конференції не відбудеться. Надалі істнуватиме теж монетарна комісія, але її підкомісії прийдуть мабуть з такими звітами, що поступ у праці буде неможливий. Підкомісії зредагують свої звіти до 10. липня ц. р. зате економічна комісія не осягне більших успіхів тому, бо держави з золотовим підкладом валют відтягаються з дискусією аж доки не дійде до стабілізації валют.

—o—

ПРОТИ ОКРЕМІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ.

ЛЬОНДОН, 7. 7. ПАТ. „Таймс" заявляється за дальшим веденням праць господарської конференції та пропонує, щоб делегати призадумалися основніше над пекучими питаннями деяких областей світа, які продукують ті самі сирівці, як збіже. Одночасно „Таймс" виступає проти держав з золотовим підкладом валют кажучи, що вони творять невеличку меншість на конференції. Якщо є держави, які міркують, що дальша праця конференції є зайва, тоді найкращою розвязкою буде окремий шлях цих держав, які бажають співпрацювати. Хоч участь держав зі золотовим підкладом у дальших працях побажана, то проте конференція осягне успіхи і без участи цих держав.

Сподіються, що конференція працюватиме три тижні і щойно з кінцем липня відбудеться пленарне засідання, на якім вирішиться дальша доля конференції.

ВІДІЗД АМЕРИКАНСЬКОЇ ДЕЛЕГАЦІЇ.

СУГЕВМПТОН, 7. 7. ПАТ. Делегати Зл. Держав на господарську конференцію проф. Молі, Спраг і Своп відїхали в четвер 6. липня ц. р. до Америки.

В ХАРКОВІ 6 ПРИСУДІВ СМЕРТИ.

Москва лютує.

З Харкова надійшли вістки, що найвищий трибунал закінчив процес проти 60 урядовців більшовицьких господарських установ, яким закинено т. зв. „політичний і господарський саботаж", такий модний у більшовиків. Згідно з домаганням прокуратора 6-ох підсудних засуджено на кару смерти, а всіх інших на важку кару тюрми від 6 до 10 років.

Велика повінь на Підкарпаттю.

СТАНИСЛАВІВ, 7. 7. ПАТ. Зливні дощі, що падуть безнастанно вже від кількох днів, спричинили виливи рік і гірських потоків геть на цілому Підкарпатті. В багатьох місцевостях ріки вже виступили з берегів. А злива не вгаває і вода щораз то більша прибуває з гір та заливає покищо нижче положені поля і села. Якщо зливні дощі не перестануть падати, на нашому Підкарпатті повінь готова прибрати катастрофальні розміри як у 1927 р.

І так у ріках Стрий та Опір піднеслась вода на 1.20 м. понад нормальний рівень. Вже ведеться рятункову акцію. У Лімниці піднеслась вода на 1.50 м. У Бистриці Надвірнянській піднеслась вода на 2 м. Декілька мостів загрожені. У Микуличині припинила вода працю в електрівні. В Татарові загрожений міст. У Долинщині у р. Свічі піднеслась вода на 1.30. У Перегінську виселено населення з трьох хат. В Ямниці залила Бистриця уже 20 хат. Комунікація між Богородчанами і Богородчанами Старими припинена. В Станиславові Млинівка теж виступила з берегів. Вул. Більчевського під водою. Вода в Дністрі піднеслась уже на 2.18 м., а в Отинії на 3.10 понад свій стан.

Тому перевіз поромами по Дністрі припинений. Дорогу між Станиславовом і Коломиєю залила в декількох місцях вода. Вода в Пруті піднеслась на 3.30 м. Вода нищить береги і заливає поля та хати покищо з Іванівців і Шопівцях. Доплииви Пруту Пістинка і Лучка теж виступили з берегів. Комунікація між Іспасом і Коломиєю припинена. В Косівщині вода в Чорнім Черемошу піднеслась на 1.60 м. В Жабю на 3.10, а в Кутах біля моста теж на 1.60 м. Міст на Рибниці між Соколовом і Яворовом знищений. Комунікація між Косовом, Ясеневом Горішним, Яворовом, Жабєм, Кутами й Устеріками припинена. В Кутах залізний міст перерваний. Вода заливає вулиці. В Черемоші біля Устерік вода піднеслась на 3.90 м. Міст у Ясенені Горішнім загрожений. В Жабю дорогу залила вода.

СТРАХІТТЯ ПОВЕНІ.

СТАНИСЛАВІВ, 8. 7. ПАТ. Найбільші розміри осягнула повінь дотепер у повітах косівським, надвірнянськім, коломийськім і станиславівськім тому, що ріки: оба Черемоші, Прут, обі Бистриці, не вчисляючи туди менших гірських потоків, виступили з берегів і заливають все більше і більше піль та сіл. У коломийськім повіті вода перервала комунікацію між Коломиєю і Косовом біля Яблонова та Печеніжина. Міст на Пруті, який лучить Березів з Тростянкою знищений на довжині 40 м. У с. Корничі вода затопила 300 хат, а у Вербіжі Вижнім ріка Лучка підмулила 15 хат. Дорога між Ілинцями і Залучем знищена на довжині 7 км. Комунікація з Коломиєю буде припинена. Коломийський староста зажадав помочі війська.

У надвірнянськім повіті комунікація між Татаровом і Ворохтою припинена, бо дорогу підмулив Прут. Мости на Пруті між Делятином і Зарічем, Порогами і Яблінкою до половини знищені. Зате знищені зовсім мости між Ворохтою і Татаровом, Пиневою і Битковом. На полях між Битковом і Пиневою вода окружила перстенем вівчаря з вівцями.

У косівськім повіті вода в Черемоші в Устеріках сягає до 3.90 м. Населення зі загрожених хат усунено. Всі гаті, що берегли береги та дороги знищені. Комунікація між Косовом і Заболотовом та Снятином загрожена.

У Долинщині ріка Чічка виступила з берегів і залила нижче положений терен у Рожнятові, Яричеві та Брошневі. Стан води сягає до 3.70 м. Тому усунено в цих селах населення з 40, у Перегінську з 7-ох та у Новосільцях із 40 хат.

ЛЕТУН МАТЕРН ЖИВЕ.

ЛЬОНДОН, 8. 7. ПАТ. Американського летуна Матерна, який вилетів ще 22. червня ц. р. з м. Хабаровська до Аляски й опісля загинув по нім слід, віднайдено в оселі Анадетушка у Північним Сибірі біля моря Берінга.

Партія центрум розвязана.

БРІНІҐ ЗРІКАЄТЬСЯ МАНДАТУ?

БЕРЛІН, 7. 7. ПАТ. По нараді провідників катол. партії центрум ухвалено негайно партію розвязати. Посли цієї партії залишаються покищо поза фракцією націонал-соціялістів. Кружляють вістки, що провідники партії, а між ними б. канцлер Бріні́ґ зрікаються посольських мандатів до Райхстаґу і до краєвих соймів.

Нове лихо Гуцульщини.

З холоду гине худоба.

Після злив та хмароломів, що навістили Гуцульщину 2-го липня налягло на неї тяжкою зморою нове лихо. Дня 4. і 5. липня впав сніг, що покрив полонини більш як 10 центиметровою верствою. Температура на Зарословку 1275 м. понад рівнем моря впала на 5. липня на — 2° Ц., а на Говерлі (2058 м.) знялася така сніговія, що було враження зими в повному ході. Температура мусіла впасти на кілька ступнів нижче зера, бо вода на горі зовсім замерзла. З браку паші та наслідком зимна худоба ричить ніччю по стайнях, в день утікає з полонини в нижче положені ліси та і там не находить паші, а догляд за нею дуже утруднений. Корови майже не дають молока, а вівці гинуть, бо не можуть перенести студені та голоду. Ватаги та пастухи в розпуці. Так пропадає цілорічна надія гуцула.

На Підкарпатській Україні скрізь по полонинах побудовані величезні стайні, куди заганяють маржину на ніч і підчас негоди; на нашій Гуцульщині до цього ще далеко й за виїмком стаєн на Лисині в Поляниці Чемилівській ніде на наших полонинах нема цих примітивних конечних уладжень.

Треба буде поважно надуматися, як прийти з допомогою бідній Гуцульщині.

НОВИНКИ

— **На докінчення будови нагробника І. Франкові** зложило Запомогове Українське Товариство у Неварку через п. О. Навроцького 50 ам. долярів.

— **Відзначення української різьбарки.** На академічній виставі мистецької промислової школи в Празі у відділі різьби м. ін. були виставлені праці українки Оксани Лятуринської, абсольвентки цієї вищої мистецької школи. Серед інших різьб праці О. Лятуринської займали дуже поважне місце й здобули у колеґії професорів мист.-пром. школи відзначення. О. Л-ка походить з Волині, вчилася в Острозі і в українській гімназії ім. І. Стешенка в Кремяниці та склала матуру в українській гімназії в Празі. Фахову мистецьку освіту здобула в Українській Студії пластичного мистецтва в Празі у різьбарній майстерні проф. К. Стахівського і згаданій Мист.-пром. школі в різьб. відділі проф. Дворжака. Різьби О. Л-кої відзначаються монументальністю, особливою розвязкою проблеми пластики і простороні, вдумливою методою опрацювання матеріялу. У перших своїх працях артистка звернула на себе увагу серією „Медведів“, „Соколів“ та ін. різьб зі звіринного світу. З актів і портретів звертає увагу голова Т. Шевченка у противазі до всіх інших дотеперішніх вульгаризованих портретів нашого поета. З останніх різьб загального признання здобули „Памятник поляглим борцям“, кілька варіянтів китайок, голова монгола. Підчас студій у Мист.-пром. школі О. Лятуринська дістала за свої праці кілька премій і грошеву нагороду. — В. С.

— **Промоції нових докторів Укр. Вільн. У-ту в Празі.** 24. VI. на фільос. факультеті У. В. У. промували на докторів фільософії пп. Серафима Бичковського з Волині й Павла Кашинського з Київа.

— **Чому розбився польський павільон на світовій виставі в Шикаґо?** Довкола недокінченого польського павільону, про причини зірваного контракту між будівниками і польською Виставовою Корпорацією ведеться велика боротьба між заінтересованими чинниками, боротьба, що мабуть дійде аж до суду. Вся польська преса міста Шікаґо з подразненням обговорює причини, чому поляки не взяли участи у світовій виставі в Шікаґо і шукає за винуватцями. Місцевий „Дзеннік Звйонзкови“ пише: „Один з наших знаних бізнесменів, ознайомлений зі справою польського павільону на світовій виставі, сказав, що нині не повинні робити ріжниці, хто за-

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

нявся справою павільону, але всі поляки до одного, а також і польський уряд, повинні пильнувати, щоб нам не сказали чужинці, що ми ні в чім не змінились та із справи павільону вивязались так, як звичайно вивязуються з усіх тих своїх справ, з яких можна судити про організаційні здібности даного народу. Памятаймо, що чужі не будуть показувати пальцями на одиниці, лише на цілий польський загал“. З тієї самої газети довідуємося, що до зірвання контракту прийшло через брак 25.000 долярів, яких польські організації не спромоглись зібрати.

— **Ревізія воєнних присудів.** В Парижі покликали з почину „Щоденника Інвалідів і Комбатантів“ до життя окремий суд, що матиме назву „Спеціяльний трибунал військового судівництва“ та провірюватиме присуди й судові помилки французьких воєнних судів підчас світової війни. У склад цього суду входить трьох колишніх старшин, трьох цивільних службовиків і судовий комісар, а почне він своє урядува 1. липня ц. р. Покищо розглядатиме суд 8 т. зв. фронтових процесів, хоч має на меті переглянути усі присуди за час світової війни, серед них теж відомі справи Больо, Пера Ленуара, „Червоної Шапочки“ і Мати Гарі. Першою розглядатиме суд справу дружини французького адвоката з прикордонного містечка Бріє, яку захопили були після того, як згинув на фронті її чоловік, німці а опісля, коли вона виїхала до Швайцарії і повернулася до Франції, поставили її під воєнний суд. Ця справа, відома під назвою пані Маке, закінчилася присудом нещасної вдовиці за здогадне шпигунство в користь Німеччини на 20 літ примусових робіт у вязниці Ренн, хоча і в суді і після присуду пані Маке запевнювала, що вона невинна. Французька публична думка сподівається, що тепер, коли суд перевірить її справу, пані Маке вийде, відсидівши невинно багато літ, на волю.

— **Таблетки замісць обіду.** Німецький проф. Каспер Шмід з Гайдельберґу оголосив свій винахід — малі таблетки, що мають заступити сніданки й обіди. Шмід досліджував 5 літ насіння бавовни й переконався, що вони незвичайно багаті у найкращі харчеві складники. З екстракту з цих насінь роблять маленькі таблетки, а дві такі таблетки заступають зовсім три нормальні обіди. Щипочка порошку з насіння бавовни підсилює зокрема, як дослідив Шмід, на 30 відс. віджичу силу харчів.

— **Сімдесять мумій з Сен Міґуель.** Недалеко села Сен Міґуель на найбільшому з канарійських островів Тенерифі прослідив Фернандо де ля Ранза велику печеру, що мала багато підземних сховків і натрапив в них на 70 гробниць з забальсамованими муміями. Поруч мумій находилися зброя, посудина та ріжне приладдя, яке з небіжчиками складали колишні мешканці Тенерифи в могилу. І мумії і приладдя виказують велику подібність до мумій Єгипту та старовинного приладдя півн. Африки, а вчені вважають, що відкриття їх треба вважати черговим доказом істнування Атлянтиди, того мосту між Африкою й Америкою, що мав запастися, залишаючи по собі тільки легенду про себе та останки своєї суші у виді канарійських островів.

— **Кінець світа.** Заповів його англієць Артур Вер на 12. червня 1933. Заповів, що земля розсиплеться або що впаде на сонце і згорить. Сказав, Вер, що світова економічна конференція, яка зачнеться 12. червня цього року в Льондоні, буде початком кінця світа. Прийдуть жахливі війни, що потрівають 7 літ. Половина людей земної кулі буде знищена, а Росія стерта з лиця землі. Це вже буде кінець світа, каже Вер. А відтак прийде знову Христос Спаситель і спасе людство від повної загибелі.

— **Друкарський чортик.** У вчорашньому числі в статті **„Відповідальність за справи народу“** зайшла прикра помилка, бо в 5 рядку згори першої шпальти замісць: **з уваги на зміст та вагу** зложено **з уваги на зміст та вид.** Також у заголовку відозви: **„До культурного світа“** пропущено **„р“** у слові **„культурного“**.

СПОРТ.

ЛЕХІЯ — УКРАЇНА.

Відплатні змагання за мистецтво А-кляси між цими дружинами відбудуться в неділю 9. ц. м. в год. 5-й по пол. на грищі Погоні. Попередять змагання за мист. Б-кляси Лехія II. — Україна.

За редакцію відповідає Олександер Костик   Видає Видавнича Спілка „Діло“.   З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.